

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Милена Мутафчиева

доцент по професионално направление 3.2. Психология (Психология на развитието)

Департамент „Когнитивна наука и психология“

Нов български университет

на дисертация за присъждане на научна образователна степен „доктор“,
професионално направление 3.2. Психология, научна специалност Обща
психология

Тема на дисертацията: „Импулсивност и негативна афективност при индивиди,
зависими към опиати в различни стадии на ремисия“

Докторант: Елена Христова Пседерска

Научни ръководители: доц. д-р Жасмин Василева, доц. д-р Никола Атанасов

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Дисертацията има за цел да оцени нивата на негативна афективност и импулсивност при опиятно зависими с различни периоди на ремисия. Значимостта на изследването се базира на факта, че предишни изследвания се фокусират основно върху полизависими индивиди и хора, които са само опиятно зависими са слабо изследвани. В допълнение, изследванията са фокусирани основно върху периода на остра абстиненция или върху краткия период след отшумяването ѝ, което не позволява да се направи оценка на неврокогнитивните и емоционалните характеристики на личността след по-продължително въздържание. Малкото налични изследвания върху по-продължителни периоди на ремисия показват противоречиви резултати по отношение на възстановяването на мотивационната значимост, ексекутивните функции и негативната афективност при зависими. Изследването има значимост от научна гледна точка, тъй като допринася за преодоляване на ограниченията на предишните изследвания и отговоря, макар и частично, на малко изследвани въпроси в областта. В приложно отношение, знанието ни за тези промени и установяването на дефицитите в процеса на въздържание би могъл да подпомогне създаването на основани на данни рехабилитационни програми за зависимите индивиди.

Дисертационният труд е в обем от 179 страници и е структуриран в увод, шест глави, включително описание на изследването, заключение и приложения. Използваната литература е с впечатляващ обем от 531 източника и по-голямата част от нея е на английски език. Прави отлично впечатление правилното цитиране на източниците в самия текст, както и липсата на грешки. Целият текст е на написан на високо професионално ниво.

Във въведението Елена Пседерска фокусирано обосновава значимостта на нейното изследване в контекста на предишните изследвания в областта. Теоретичната част дефинира понятията, които стоят в основата на дисертацията и е изчерпателна и задълбочена.

Направен е критичен обзор на широк кръг изследвания и ясно са очертани противоречивите и отворените въпроси. В текста има отделена секция, която описва методологичните ограничения на изследванията на негативната афективност и импулсивността при зависими, което показва критичен поглед и осмисляне на съществуващите методологични парадигми.

2. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд

Смятам, че Елена Пседерска отлично е обосновала целите и задачите на изследването и те логично следват от направения критичен литературен обзор.

3. Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд

Избраната методология е напълно подходяща за поставените цели на дисертацията. Изследването е квазиекспериментално, междугрупово и кроссекционно, което има методологични ограничения, но Елена Пседерска много ясно ги е дискутирала.

Независимо, че извадката от участници в това изследване преодолява ограниченията идващи от хетерогенността им в предишни изследвания, настоящата извадка също не може да се определи като много хомогенна. Една от причините е, че времевия диапазон на въздържание и в двете клинични групи е много различен - от 30 дни до 365 дни за групата с кратка ремисия и от 395 дни до 3285 дни (9 години) за групата с по-продължително въздържание. Разбирам, че е изключително трудно да се осигури хомогенна извадка по този критерий и не бих желала бележката ми да бъде възприета като слабост или критика към изследването, но отбелязвам само че това може да бъде замърсяваща променлива и трябва да се дискутира в ограниченията на изследването. Същото важи за разпределението по пол – преобладават мъжете, което също е нормално, тъй като те по-често страдат от зависимости.

Използван е широк и подходящ набор от инструменти за изследване на целевите променливи, както и широк набор от анализи на данните.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Научните и приложните приноси на дисертационния труд са ясно обосновани и описани от Елена Пседерска. Научните приноси се състоят в откриването на специфични нарушения в импулсивността и негативната афективност на хора с опиятна зависимост и различна продължителност на въздържание. Изключителността на изследването се корени в опита да се изследват широк кръг емоционални и неврокогнитивни характеристики на извадка от монозависими индивиди. Докторантката е направила и широк и задълбочен преглед на рехабилитационните програми за зависимости, където откритията от изследването могат да бъдат приложени. В допълнение, научно-приложните приноси могат да бъдат открити и в адаптирането на набор от инструменти за установяване на личностни и афективни характеристики при лица, употребяващи психоактивни вещества.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертацията са шест на брой – четири от които на английски език и две на български език. Много добро постижение е, че публикациите на английски език са в престижно международно списание.

6. Мнения, препоръки и бележки

Авторефератът адекватно отразява съдържанието на дисертацията. Съгласна съм с описаните приноси в дисертацията.

В заключение, смятам, че дисертацията е на много високо професионално ниво и отразява актуален проблем в изследването на хора с опиятна зависимост и има приноси както към научната литература по въпроса, така и практически смисъл при създаването на информирани и персонализирани програми за рехабилитация. Докторантката показва отлични способности да направи задълбочен теоретичен обзор, да планира и да осъществи самостоятелно изследване, да анализира данните с широк набор от подходящи методи, да представи и обобщи адекватно получените резултати. Изследването има ясно и коректно изведени приноси.

Позовавайки се на тези аргументи, мога убедено и с основание да препоръчам на членовете на уважаемото жури да присъдят на Елена Христова Пседерска образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.2. Психология, научна специалност Обща психология.

доц. д-р Милена Мутафчиева

гр. София

03.06.2022